

דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

חוב שכ"ד ונזקים

תיק ממונות מס' 793-10

(מהד' 1 אדר)

נושא הדיון

א' תובע מב' חוב שכ"ד בסך \$7.000 ועוד \$700 על נזקים שעשה בחפצים שהיו בדירה. ב' מודה בחוב של השכ"ד, ומבקש לפרוס את התשלומים, וכופר בתביעת הנזקים. הוא טוען שלא הזיק אף חפץ מחפצי הבית, אלא שעשה בהם שימוש מותר, ואם יש בהם בלאי הרי זה בלאי מחמת שימוש בלבד. למרות זאת, כדי לצאת ידי הספק הוא השאיר בדירה מכונת כביסה חדשה ששוויה \$350.

התביעה של א' הניעה לבית הדין בכתב, וא' בקש מבית הדין לדון את ב' שלא בנוכחותו, בגלל הקושי שלו להגיע לבית הדין, והנתבע מסכים.

פסק דין

א. מקבלים את הודאת הנתבע בחוב השכ"ד, וקובעים הסדרי תשלומים.
ב. באשר לתביעת הנזקים, גם אם היה הנתבע חייב שבועת מודה במקצת היה בית הדין מפשר על מחצית התביעה, וכיון שלדברי הנתבע הוא השאיר לתובע מכונת כביסה ששוה מחצית מהתביעה, בכך נפטר מתביעה זו.

(-) שמשון גרוסמן

(-) יהושע ווייס

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

השאלות לדיון

א. תובע ששלח טענותיו בכתב ובקש לדון את הנתבע שלא בנוכחותו (של התובע), והנתבע מסכים.

ב. הודה בתביעת שכ"ד וכפר בתביעת נזקים, האם דינו כמודה במקצת.

תשובה

א. פסק הרמ"א בשו"ע סי' יג סעי' ג עפ"י נ"י צ"ב קסח ב: אם שני צעלי הדין רואים לטעון בכתב הרשות בידן, וכל מה שכותבים אינן יכולים לחזור בהן. ע"כ. ועי' דרכי משה סי' יז אות ה שכן הוא המנהג. וכתב בהגר"א סי' יג ס"ק יב שהרמ"א חולק על השו"ע, והיינו שלפי השו"ע אין מקבלים טענות בכתב גם אם צעלי הדין מסכימים, וכתב בצ"ח אליהו הטעם שכל שיש חשש של עיוות הדין אין קבלת צעלי הדין מועילה. אמנם בהגר"א בליקוט שם כתב שמה שכתב בשו"ע ואין לדיין לקבל, משמע אפילו ברצון, היינו מרצון שלו שלא ברצון של זה שכנגדו. שאם נתרצו סניהם אין חוששין שהשני יצדה טענות מלצו, והוי כקצלוהו. עיי"ש. וכעיי"ז בסמ"ע ס"ק טו דכיון דנתרצו ואין חוששין לנפשם שהאחד יסדר טענותיו מפי הסופר יצדה מלצו, שוב אין לצי"ד לחשוש שהרי מחלו זה לזה.

ב. כיון שהתביעה בנידון דידן היתה מורכבת משני סעיפים, האחד עבור שכ"ד, והאחר עבור נזקים שעשה הנתבע בחפלי הבית, והנתבע מודה בתביעה הראשונה של חיוב שכ"ד וכופר בתביעה על הנזקים, יש לדון האם דינו כמודה במקלט התביעה, או שדנים את התביעה כאילו היתה כמה תביעות נפרדות, שעל אחת מהן הוא מודה ועל האחרת הוא כופר, ודינו ככופר הכל.

והנה פסק הרמב"ם טוען ונטען פ"ג הי"ד: מנה יש לי אלכך הלואה, להד"ס ולא לויתי ממך מעולם, אבל חמישים דינר יש לך בידי פקדון או משום נזק וכיו"ב, הורו רבותי שזה מודה במקלט וישבע, שהרי טענו שהוא חייב לו מאה והודה שהוא חייב לו חמישים, ומה לי נתחייב לו משום הלואה או משום פקדון או משום נזק, ולזה דעתי נוטה. והראצ"ד בהשגות שם כתב: ואני מורה וצ"א שאם טענו מנה מלוה ומנה פקדון והודה באחד וכפר באחד אין זה מודה במקלט הטענה שהלואה ופקדון שתי טענות הן, ויש בידי ראיה ע"ז, וה"ה שאין בזה מקלט הודאה. ע"כ. וכתב הצ"ח חו"מ סי' פח מחודש ה' צ"ס תלמידי הראצ"א שדעת הראצ"ד שכיון שאין דינס שזה כשתי תביעות חלוקות הן, ואין כאן הודאה מקלט הטענה, ועיי"ש שהרמב"ן חולק בזה על הראצ"ד.

והנה בנידון דידן שהתביעה היתה מורכבת מכמה סעיפים, וגורמי החיוב בהם היו שונים מסעיף לסעיף, יש לדון האם יש להתייחס לתביעות כתביעות חלוקות מכיון שגורמי החיובים היו שונים, או שדין כתביעה אחת מכיון שתביעתו עבור הכל היא כסף, ולא מעניין אותנו מה היו גורמי התביעות. ונראה שהדבר תלוי במחלוקת הריטב"א והנ"י צ"ב סוף המניח שהצי"א החזו"א חו"מ סי' יא אות ז, להריטב"א דינן כתביעה אחת, אבל לנ"י דינן כשתי תביעות כיון שגורמי התביעות הן חלוקות, וכמו תבעו חטיף והודה לו בשעורים, דכיון דלא תבע את דמיהן אלא את עיקר החיוב, אע"פ שעכשיו החיוב

הוא כסף, דינן כשתי תציעות חלוקות, ופסק החזו"א כהנ"י, עיי"ש. וע"כ צנידון דידן דין התציעות של התוצע הוא כשתי תציעות נפרדות, וע"כ לדעת הראצ"ד אס הודה באחת מהן וכפר באחרת דינו ככופר הכל ולא כמודה במקלת. זאת ועוד. כיון שתציעת הנזק י"ם שאיחנה תציעת ממון אלא להשלים את הנזק, עיי" פס"ד ירושלים כרך 3 עמ' קסטו וכרך 2 עמ' שעז מהמחנ"א נז"מ סי' א ומהגרש"ש צספר זכרון עולת שלמה ח"ב, א"כ שתי תציעות חלוקות הן, וכן הורה לי מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א (ציוס 1 אדר תשס"ו), ועוד, שהשכ"ד קצוע וברור, ואילו תציעת הנזקים לריכה שומא, הו"ל שפיר כשני דברים נפרדים כענין חטין ושעורין. ועיי" פס"ד ירושלים כרך ח עמ' רג.

וצנידון דידן שמודה בחוצ השכ"ד וכופר בתציעת הנזקים, גם אס היה חייב שצועת מודה במקלת הרי נהגו לפשר בחלי התציעה במקום השצועה, וכיון שטוען שהשחיר בדירה מכונת כביסה חדשה ששויה מחלית מהתציעה, הרי בכך פרע גם תציעה זו.

אברהם דוב לוי.

ב

כה"ג לתצע שתי תציעות, הגם שאחד מכח שכירות והשני תציעת נזיקין, הרי קיי"ל לתצעו חטים ושעורים והודה לו באחד מהם חייב, כ"ש כאן דשתיהן תציעות ממון הן, עיי" צ"י סי' פח סעי' יב, ועיי"ש גם צסעי' יט וזה פשוט, וא"כ הרי חייב בתור מודה במקלת ונוהגים בתי הדין לפשר בחלי התציעה. רק יל"ע דעל רוב התציעות של הנזקים בדירה הם דמי קרקע דנחלקו הרמב"ם והראצ"ד צסי' לה סעי' 1 אס יש בזה גדר של שצועת קרקע דאינו מה"ת אלא מדרבנן, רק על חלק קטן של המכשירים הם מטלטלין א"כ לריך לשום המטלטלין ועל אלו לשלם חלי ועל היתר הרי זו תציעת קרקע ומשלם כפשרה רק שלישי, או שמה יש כאן גלגול שצועה מה"ת על הכל וא"כ יתחייב חלי על הכל דהא זוקקין גם נכסים שיש בהם אחריות. אבל שמה יכול לומר קיס לי דהדמי שכירות שהודה עליהם גם הם הודאת קרקע נחשבו, אבל צשו"ע נפסק צסי' לה סעי' ג דאס לאחר הזמן תוצעו מעות לכו"ע הו"ל דמים ותציעת מטלטלין. ועיי" נה"מ ס"ק 1 שם דדוקא בהיזק קרקע להר"מ אינו נחשב אלא כקרקע לפי שיכול לתקן א"כ הרי כאן מודה צמעות וכופר בתציעת קרקע ומטלטלין ונימא מגלגלים עליו שצועת התורה. אך יל"ע דשמה הדין דגלגול שצועה זה דוקא בתוצע לגלגל אבל בתוצע ממון האס נטען לו לגלגל השצועה או כיון דיש לו זכות שצועה כזאת שוב מחמת פשרה לריך לשלם חלי כמו בשצועת התורה. אך הדבר פשוט דמפורש צשו"ע סי' נד סעי' א ובש"ך ס"ק ד דצ"ד מגלגלים אפילו התוצע לא תצע כלל רק צי"ד יודעים מזה, א"כ כ"ש כשתצע ממון דצ"ד מגלגלים.

אמנם צענין כמה לחייבו צעד השצועה כבר האריך האצ"ד שליט"א בכרך ט עמ' קי דשוצ יש לנו להתבונן אס התציעה יש בה ממש או שסביר להניח שכל אלו הדברים נעשו צשנה אחת מחמת צלחי ומסתבר דיש כאן טענה של התרשלות. ע"כ מסתבר דכאן ננקוט כשו"ת תרשיש שהם חו"מ סי' עא דמשלם

חלי התביעה.

וצמה שהוויכוח אם הנזיקין הם מחמת צלחי סביר או לא, לכאורה הטענה אינה על חיוב שמירה אלא אם זה מזיק או לא, אצל הרי שמא הילדים עשו זאת וא"כ אין תביעת צרי עליו כלל אצל חלק מהדברים הרי טען הנתבע שהיו שצורים קודם וא"כ ע"י יש טענת צרי וכיון דיש ע"י תביעה ושצועה שוב אפשר לגלגל גם על זה שהוא שמא האם צאמת האצח הזיק או שהיה מחמת הילדים דהרי גלגול אפשר גם בתביעת שמא והרי עכ"פ בעינן רגלים לדבר עיי צסי' לד, ולכאורה כאן יש רגלים לדבר כיון דהיה נזק והשאלה מלד מי היה פשע והתרשלות אם מלד האצח או הילדים [ושמא לריך לשמוע חו"ד מומחה שצקיא צבתים צרוסיא האם ... שכאלו דברים יכולים לקרות באופן של שימוש הרגיל, וכן לריך לדעת האם הכל היה חדש ואם לא סביר שהיה צלחי משא"כ אם היה כבר מיושן וא"כ אפשר לצרר ולמה שניכנס לספיקות, ושמא יש לציי"ד אדם נאמן שם בחו"ל שאפשר לסמוך עליו שיצדוק הדירה]. רק שמא אם המכונת כביסה שזה כחלי מהתביעה א"כ אין כלל מה לדון, רק לריך לצרר אלל התובע האם רוצה צמידה שהיה כאן צאמת מכונת כביסה שזה כך וכך.

שמשון גרוסמן.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il